

Isa osa kasvatuses.
=====

Kui jälgida perekonna tekkimist ja kujunemist ning mehe-naise perekondliku kooselu psühholoogilisi aluseid, siis näeme, et vastutus laste saatuse eest etendab seejuures silmapaistvat osa. Paljud loomadki, eriti linnud, kes muidu elavad kas karjana või üksikult, liituvad selleks ajaks, kui nad peavad hoolitsema väetite poegade eest, paarideks, moodustavad n.ö. perekonna. Kuna inimlapse areng ja kasvamine on nii pikaldane, et vanemad peaaegu kogu oma eluaeg peavad tema eest hoolitsema siis eeldab õige kasvatus isa ja ema püsivat, kestvat abielu. Sellepärast on kõik olgu moodsad või mittemoodsad püüdnud abielusidemeid lõdvendada või abielu juhuslikkude vahekordadega asendada vastolus lapse huvidega.

Laps vajab oma arengus niihästi ema kui ka isa tuge. Vaevalt leidub ausaltmõtlevat inimest, kes ei tunnustaks õige ema võrratut mõju lapse arengule või emaarmastuse tähtsust kasvatuses. Isiklikult olen arvamusel, et emaarmastus on võimeline esile kutsuma kõige puhtamat ja kõrgemat heroismi, kangelaslikkust - veel puhtamat ja kõrgematki, kui isamaa-armastus või jumalaarmastus. Kuid meie oleksime kindlasti eksiteel, kui meie seda rõhutades isad nende kasvatuskohustustest laste vastu vabastadaksime. Kui mõnikord mõnel pool isa

osatähtsuse rõhutamist kasvatuses on tõlgitsetud ema või naise alahindamisena või tema õiguste kitsendamisena, siis on see muidugi väärtõlgitsus. Mida enam vanemad oma tegusid lasevad juhtida lapse ilmale toomisega enda peale võetud kohustustest ja mida vähem nad seejuures mures on enda vastastikuste õiguste pärast, seda parem lapsele.

On täielik eksitus arvata, nagu piirduksid isa kohustused laste vastu ainult perekonna majandusliku heaolu kindlustamisega. Tõsi küll - see on ju esmajoones isa mure, ent mitte ainukene. Lapsed ootavad isalt ka hingelist kaasaelamist oma rõõmude ja muredega. Kui isa end sellega vabandab et tal selleks aega ei ole, siis on ta oma ajajaotuses ja elukorralduses teinud vea. Vähemalt pool tundi päevas peab tal oma lastega kooselamiseks jätkuma ja õige töökorralduse juures jätkub ka kindlasti. Kui isa ei taha, et lapsed teda töö juures alatasa segavad, siis eraldagu ta mingi kindel aeg, mil ta tähelepanu on täiesti laste pärast. Arstide, advokadide, asutiste juhtide j.t. on kindlad kõnetunnid, mil nad ei saa pahanduda, kui külastajad neid segavad. Kas ei leidu igal isal vähemalt poolt tundi sääraseks kõnetundideks oma laste jaoks, mil lapsed julgelt ja usaldades võivad tema juurde tulla, kartmata, et nad segamise eest tõrjeldada saavad. Ja kui mõni isa tööpäeval tõesti on väga koormatud, siis vähemalt puhkepäeval peaks tal

aega jätkuma ka laste jaoks. Tunnen perekondi, kus tööpäevadel väga koormatud isad näit. pühapäeva homikuspoole terveni hoiavad vabaks laste jaoks.

Isad kes alati väsinuna ja torisevana põlgliku liigutusega lapsed enast eemale tõrjuvad, võib olla ei aimagi kui väga nood mudilased ta tähelepanu ja osavõttu vajavad ja kuidas nende silmad erakordsest rõõmust särama löövad, kui isa korraks nende tasemele laskub ja nendega koos mängida üritab.

Ema esindab kasvatuses peamiselt tundelist poolt, isa mõistust, järjekindlust ja korda. Mõlemad on lapsele tarvili-
kuud. Kus puudub ema, seal on karta, et lastest kasvavad südametud rühmlejad ja egoistlikud kalkuleerijad, kus aga puudub isa mõju on nõrgalt esindatud, seal ähvardab lapsi hädaoht kasvada lõtvadeks, eluvõõrasteks unistajateks ja hellitatud "memmepoegadeks", nagu rahvasuu säärast tüüpi hakanud hüüdma.

Isa armastus lapse vastu on vähem loomusunniline ega leegitse nii kõrgele, kui ema oma, ent sellest ~~XXXXXXXX~~ ei tohiks järeldada, et tal lapse saatus vähem südame ligi on kui emal. Isa peab hoolitsema kogu pere eest ja ajama ühiskonnagi asju. Laps on temale esmajoones sugukonna nime edasi kandja ja ta hoolitseb, et see püsiks au sees. Sellepärast on isale poja eluviisiid tähtsamad, kui ta tundmused. Ema võib

olla omas tundeküllases armastuses tahaks kõik lapsed pidada enda juures; ta oleks valmis end nende pärast kas või surnuks rühmama. Õige isa seevastu tahaks oma lapsi näha maailmas võitlemas ja võistlemas oma koha pärast ühiskonnas. Kui meiegi rahvaluules näit. ema õpetab sõttaminevat poega, et see ei hoiaks sõja etteotsa ega tahaotsa, vaid keskele, sest "esimesed heidetakse, tagumised tapetakse, keskmised koju tulevad," siis on see tüüpiliselt emalik hoiak, kellele oma laps säärasena on kallid. Isa pigemini julgustaks poega sangarlikkusele ja tunneks rõõmu ta uljusest. Huvitav on ära märkida, et sõjakad ja sangarlikud rahvad, nagu vanasti spartalased ja pärslased, tänapäeval enne kõike sakslased, eriti meesnoorsoo kasvatuses naiselikku, emalikku elementi püüavad välja lülitada, omistades peatähtsust poiste omaealiste osadusele meesjuhtidega eesotsas.

Tõepoolest ongi nii, et poiss vajab kontakti isaga rohkem kui tütarlaps, kuid ma peaksin siiski ühekülgselt poisse lasta kasvada ainult isa ja tütreid ema mõju all. Elu nõuab mõlematelt omajagu heroismi ja omajagu südamesoojust, omajagu tunnete hellust ja mõistuse kainet kaalutlust.

Andmed raskestikasvatatavate laste asutistest näitavad, et seal eriti suur protsent on lapsi, kellel puudub isalik kasvatus, s.o. kellel isa kas surnud või kes sündinud vallaslastene. Nähtavasti isa distiplineeriva käe puudumine soodustab

ulakust ja kuritegevust. Koolide inspektor Reial on kogunud andmeid selle kohta, millist mõju avaldab vanemate hariduslik tase lapse õppimisele koolis. Saadud andmed näitavad, et ema hariduse mõju on võrdlemisi väike: kas ema on ainult kolm talve koolis käinud või gümnaasiumi lõpetanud, see lapse edasijõudmist oluliselt ei ~~XXXXX~~ mõjusta. Hoopis suurem mõju on aga isa haridusel: isadel, kes on lõpetanud gümnaasiumi, jõuavad lapsed peaaegu poole paremini edasi, kui nende isade lapsed, kes on ainult 3 talve koolis käinud. Sellest tuleb järeldada, et ka lapse intellektuaalses, mõistuslikus arengus isa mõju on suurem, võibolla ka sellepärast, et kogu kodune vaimvist siiski suuremal määral sõltub isast ja tema haridusest või harimatusest.

Eriti vastutusrikas osa on isal murdeealiste laste kasvatuses. Murdeeaks teatavasti paljud lapsed muutuvad jonnakateks, ninakateks ja sõnakuulmatuteks. Niisuguste laste ohjeldamisel on isa rangemast hoiakust enam kasu, kui ema hellusest. Kuid seda ei tule mitte nii mõista, nagu võiks isa alles siis kui laps on jõudnud murdeikka, kusagilt nägemattusest esile kerkida. Kui isa oma lastega juba maast madalast pole ühte kasvanud, siis on tal eriti raske murdeas nende usaldust võita ja palja rusikavalitsuse rangusega ei saavutata kuigi palju. Ümbritsev elu pakub meile palju näiteid selleks kohta

kuidas isad, kellel side oma lastega on olnud nõrk, just laste murdeikka jõudes tasakaalu täiesti kaotavad ja oma liigse karmuse ning vähese kaasaelamisvõimega lapsed endist täiesti võõrutavad ja nende üle igasuguse mõju kaotavad. Hea on, kui siis vähemalt emalik hellus katkenud sidemed uuesti suudab kokku sõlmida.

Mõned uurijad (S.Freud, O. Pfister) on oma vaimukates uurimustes püüdnud näidata, kuidas see, milline oli lapse vahetkord isaga, suurel määral mõjustab inimese eluplaani kujunemist. Kõrgema ideaalkujugi - Jumala, Taevase Isa, nad loovad selle järele, milline oli nende tegelik, maine isa. Kelle isa oli valju ja nõudlik, sellele on Taevanegi Isa vanatestamentlik viha ja kättemaksu Jehoova, kes lepituseks vajab vereohvrit, neile aga, kellele isa oli armastavaks hooldajaks, on Jumalgi hääks, aitajaks ja mõistvaks sõbraks. Nii nagu laps hädaohu liginedes poeb oma isa selja taha varju ja haarab tema kuuesilust kinni, nõnda sirutab täiskasvanu hiljem eluraskuste ees seistes käed palves Taevase Isa poole, et see teda ta raskustest üle aitaks. Laps, kes end kunagi ei võinud usaldada isa hoolde, kes oma isa vihkas ja põlgas, nagu seda murdeeas sageli juhtub, see ei leia kontakti ka Taevase Isaga, ta lihtsalt salgab ta olemasolu ja usaldab ainult iseenda jõudu.

Lõpuks ma tahaksin eriti rõhutada ühte asjaolu. Milline ka ei oleks isa ja ema tööjaotus laste kasvatamisel, peasi, et

nad toimiksid isekeskis kooskõlas. Vastoluline kasvatus, mis mõnikord võib muutuda päris võitluseks lapse armastuse pärast, on kõige halvem kasvatus. On kurb kuulda, kuidas mõnikord emad lapsi isaga nagu mingi kole tuisega hirmutavad, öeldes kui nad ise ennast maksma ei suuda panda: Oota, kui isa koju tuleb, küll sa siis alles saad! Samuti kõigutavad paljud isad laste austust emade vastu, kui nad ema korraldusi nimetavad naiste lobaks, millest täismehel midagi hoolida ei maksa.

Niisugune üksteise autoriteedi vastastikune mahakiskumine on üks sagedasemaid kasvatusvigu meie kodudes. Käesolev nädal möödub meie riigi pealinnas teatavasti kasvatusnädala tähe all. Oleks tõesti hea, kui see nädal nagu minu tänane loengi meil isasid senisest suuremal määral kasvatustööst osa võtma virgutaks.

Read-loeng 1937 või 1938